



## Hakkâri Kilimleri

Arış dergimizin II. sayısının yayım işleri tamamlandığı sırada Türkiye’de halı ve kilim konusunda oldukça az yayın çıkmasından ve çoktan beri böyle bir yayını görmeyi istediğimizden dolayı olsa gerek güzel bir çalışmayla karşılaştık.

### Şebnem Ercebeci\*

Arış’ın II. sayısındaki Prof. Dr. Sadık Tural’ın “Bilimsel ve Giden Yoldaki Bilinç ve Arış II” adlı yazısında belirttiği gibi söz verdiğimiz üzere *Hakkâri Kilimleri* adındaki katalog niteliğindeki baskı kalitesinin mükemmelliği ve halılarımızın, kilimlerimizin sesini duyurmayı amaçlayan bu yayını III. sayımızda siz değerli okuyucularımıza kısaca tanıtmak istedik.

Hakkâri Valiliği tarafından Devlet Bakanı Sayın Işıl Saygın’ın desteğiyle hazırlanan, editörlüğünü Soner Yalçınlı, tasarım ve uygulamasını; Altan Elmacı’nın yaptığı, fotoğraflarını Enver Özkahraman’ın çektiği Repromart Ltd. Şti’nin yayına hazırladığı bu çalışma Türkçe ve İngilizce olarak Temmuz 1997’de Ankara’da 2000 adet bastırılarak ilgililerin dikkatine sunulmuştur.

Bu yayın, Devlet Bakanı Sayın Işıl Saygın’ın sunuş yazısıyla başlamaktadır. Arış’ın I. sayısında Prof. Dr. Sadık Tural ile Halı ve kilimlerimiz üzerine bir söyleşi ile halı ve kilim atölye çizimlerinin bulunmasından da anlaşılacağı üzere (Arış I, Mart 1997) Sayın Işıl Saygın’ın bu konudaki duyarlılığının bir göstergesi olarak bu kitabın elimize ulaştığı düşüncesindeyiz.

Sayın Işıl Saygın sunuş yazısında “Hakkâri yöremizde dokunan kilimlerde de görülen birçok şekil ve motif zaman zaman yerel bir özellik gösterse bile genel hatlarıyla binlerce yıllık kültürel aktarımın ürünü olan Türk dokumacılığının bir parçasıdır. Ancak binlerce yıllık dokuma sanatımızı koruyup geliştirmek olan HİŞAŞ (Hakkâri İplik Sanayi A.Ş.’nin) katkılarıyla yeniden canlanan dokuma sanatımız daha şimdiden bölge turizmüne ve ekonomisine katkılar sağlamaya başlamıştır.” şeklinde görüşlerini dile getirmiştir.

Hakkâri Valisi Kemal Çelik ise yazısında “Amacımız Hakkâri ilimizin kendine özgü desen ve motiflerinin yer aldığı incelik ve sanat zevkinin işlendiği birbirinden güzel kilim çeşitlerimizin yurt içinde ve yurt dışında tanıtılmasıdır” şeklindeki ifadeleriyle âdeta hislerimize tercüman olmuştur.

Hakkâri ilimizin kısa bir tarihçesinin ardından yörenin tabii ve tarihi güzellikleri, günlük hayattan alınma sahnelerle hareketlendirilmiştir.

**Hakkâri Kilimleri** bölümünde motifler, teknik ve bezeme özellikleri hakkında bilgiler verilmiş ve Hakkâri yöresinde dokunan kilimlerin onu dokuyan boyun ya da aşiretin adını aldığına dikkat çekilmiştir. Çözüğü ve atkı iplerinin yünden olduğu, en önemli özelliğinin 1.30x2.00 m boyutlarında ortalama büyüklüğün 2m<sup>2</sup>, ağırlığının ise 1.700 kg/m<sup>2</sup> olduğu ifade edilmiştir.

**Bir Kilimin Öyküsü** adlı bölümde ise; resimlerle bir yünün nasıl kilime dönüştüğü oldukça güzel ifadelerle dile getirilmiştir. Bu ifadeleri sizlere de aktararak paylaşmak istiyoruz.

YÜN KIVRIM KIVRIM DÖNER KIRMENDE  
KÖK, ÇİÇEK RENK OLUR USTA ELLERDE  
RENKLER ÇİÇEK ÇİÇEK AÇAR İPLERDE  
DUYGULAR DÜĞÜM OLUR NAKIŞ OLUR DİLE GELİR KİLİMDE


**İlme İlme Nakış Nakış Kilimlerimiz** bölümünde ise her kilimin tam sayfa fotoğrafı verilerek isimleri, bu isimlerin anlamları teker teker siyah zemin üzerinde âdeta tezat oluşturan renk cümbüşleri şeklinde katalog halinde belirlenmiştir. Gülbatuhan, Gülbavan, Gülcan, Gülçin, Gülenver, Gülhanife, Gülhazar, Gülsarya, Gülşivan, Herki, Hevçeker, Kesneker, Lüleper, Mükremin, Sine, Sumak (Şemdinli), Sünbül, Şahvani, Şamari, Zap Suyu, Ziloli, adındaki kilimler bu katalogta yer almıştır. Kilimlere verilen bu adların ayrı bir araştırma konusu olarak ele alınmasının gerekli olduğu görüşündeyiz.

**Yeleklerimiz** bölümünde kilimden yapılan yeleklerin fotoğraflarına yer verilmiştir.

Baskı kalitesindeki mükemmellikten ve Hakkâri gibi yeni gelişmekte olan ilimizdeki halkın geçim kaynağının büyük bir kısmını oluşturan halı ve kilim dokumacılığını ele alarak yurt içinde yurt dışında tanıtımını sağlamasından dolayı bu yayının gerçekleştirilmesini düşünen, destek veren ve emeği geçen herkese halı ve kilimlerimizi sahiplenenlere ancak böyle yayınlarla cevap vereceğimiz görüşündeyiz.

Türk insanının duygusunu, hislerini ve varlığını ispatlayan en güzel örnekler olduğunun düşüncesiyle Arış Yayın Kurulu adına teşekkür etmeyi bir borç biliyoruz.

Halılarımıza, kilimlerimize veya onlarla ilgili bu tür yayımlara özellikle devletimizin veya özel kamu kuruluşlarının vereceği desteği Türk Sanatının gelişmesi için önemli bir hizmet olacağını ifade ediyor, bu çalışmanın diğer illerdeki çalışmalara örnek teşkil etmesini canı gönülden diliyoruz.

Not: Sayın Işıl Saygın’ın Siirt, Bitlis ve Van şehirlerinde birer halı üretim merkezi kurma çalışmalarını gurur duyarak öğrendik. Özellikle Van için bir kitap hazırlatıldığını ise herkesten önce okuyucularımıza duyurma mutluluğunu tadıyoruz. 

\* Başbakanlık Atatürk Kültür Merkezi Uzmanı.



# Hakkari Kilims

## Şebnem Ercebeci\*

As we promised previously and as Prof. Sadık Tural stated in his article named 'Conscious on the Way to the Scientific and *ARİŞ*' published in the second issue of *ARİŞ*, in this third issue, we wish to introduce you the catalogue named *Hakkari Kilims* aiming at bringing our carpets and kilims into the foreground.

This publication was printed 2,000 copies in July 1997 both in English and in Turkish. The catalogue was prepared with the support of Ms. Işıl Saygın, the State Minister, by the Governorship of Hakkari. The work was edited by Mr. Soner Yalçın, and designed and applied by Mr. Altan Elmacı. The photographs were by Mr. Enver Özkahraman. The publication of the work was by Repromart Ltd. Comp.

This publication begins with the introductory article of Ms. Işıl Saygın, the State Minister. It is our understanding that this catalogue is an indicator of Ms. Saygın's sensibility on this issue, a fact which has also been overstressed by an interview held with her by Prof. Sadık Tural and her workshop drawings as to carpets and kilims included in the first issue of *ARİŞ* in March 1997.

Ms. Saygın states in her introductory article: "Almost all figures and motifs woven on kilims of Hakkari, though having a local characteristic, are a part of Turkish art of weaving which is a product of a thousand-year cultural transfer in general. However, Turkish art of weaving, refreshed with the contributions of Hakkari Yarn Industry (HISAS) aiming at conservation and development of Turkish art of weaving, has started to contribute to tourism and economy sectors of the region".

The article of the Governor of Hakkari, Mr. Kemal Çelik, reads as follows: "Our objective is to introduce, both in country and abroad, a variety of our magnificent kilims which reveals the elegance and good taste of Hakkari through unique figures and motifs of the region".

The catalogue, following a brief history of Hakkari

province, includes natural and historical beauties of the region animated with several scenes taken from daily life.

In the chapter named "Hakkari Kilims", detailed information is provided in terms of motifs, techniques and ornamentation used in weaving. The chapter also place emphasis on that the kilims woven in Hakkari region are given the name of the tribe or the clan that weave that kilims. The chapter also says that the warp and weft yarns are of wool and that the most important characteristic is the dimension of those kilims (1.30x2.00 m) with a size of 2m<sup>2</sup> and with a weight of 1.700kg/m<sup>2</sup>.

"Story of a Kilim" reveals the process through which a wool turns out to be a kilim. We want to share with you those beautiful expressions:

Wool become curls  
Root become colours  
Colours open like flowers,  
in the hands of masters.  
Feelings become knots and,  
Find themselves in carpets.

"Our Kilims knot by knot, where full-page photographs are printed for each kilim, gives the names of those kilims with the meaning of each name, printed on black ground with striking colours creating a paradoxical scenery. Such kilims as Gülbaturan, Gülbavan, Gülcan, Gülçin, Gülenver, Gülhanife, Gülhazar, Gülsarya, Gülşivan, Herki, Hevçeker, Kesneker, Lüleper, Mükremin, Sine, Sumak (Şemdinli), Sünbül, Şahvani, Şamari, Zap Stream and Ziloli ar included in this catalogue. We believe that the names given to the kilims are another subject for research.

"Vests" chapter of the catalogue includes the photographs of the vests produced from woven kilims.

We strongly believe that we can only respond to those who are the owners of our carpets and kilims and who support the realisation of such a publication with our similar activities. We appreciate both the excellency of printing quality and such a publication which is a successful device introducing, both in country and abroad, the art of carpet and kilim weaving, one of the most important income generating activity of a newly developing province, Hakkari.

On behalf of *ARİŞ* Publication Group, we thank this team for those most beautiful samples proving the feelings, emotions and existence of Turkish people.

We believe that the support to be provided by our Government or private/public sector institutions for such publications with regard to carpet or kilim weaving will contribute to the development of Turkish art. We wish by heart that this work would be a model for the following studies in other provinces.

\* Specialist, Atatürk Culture Center.